

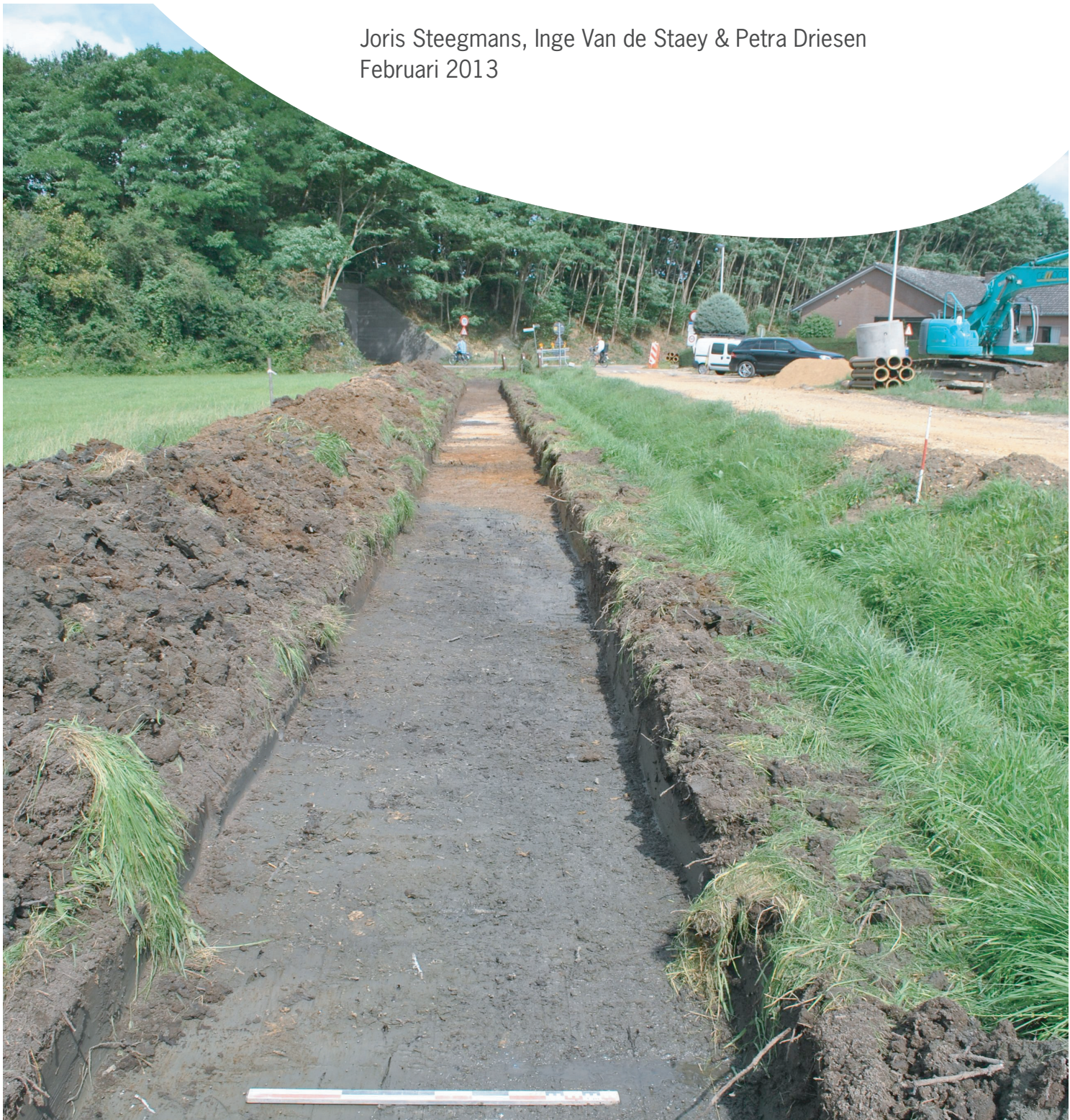

RAPPORT 178

Archeologische opgraving aan de wegen Broekem - Dell - Buissen te Munsterbilzen.

Onderzoek uitgevoerd in opdracht van de Stad Bilzen.

Joris Steegmans, Inge Van de Staey & Petra Driesen
Februari 2013

ARON-RAPPORT 178

ARCHEOLOGISCHE OPGRAVING AAN DE WEGEN DELL-BROEKEM-BUISSEN TE MUNSTERBILZEN

ONDERZOEK UITGEVOERD IN OPDRACHT VAN DE STAD BILZEN

Joris Steegmans, Inge Van de Staey & Petra Driesen

Sint-Truiden
2013

Opgraving ☒		Prospectie ☐	
Vergunningsnummer:	2013/318		
Naam aanvrager:	Joris Steegmans		
Naam site:	Munsterbilzen – Dell-Buissen		

Colofon

ARON rapport 178 – Archeologische opgraving aan de wegen Broekem-Dell-Buissen te Munsterbilzen. Onderzoek uitgevoerd in opdracht van de Stad Bilzen

Opdrachtgever: Stad Bilzen

Projectleiding: Petra Driesen

Uitvoering veldwerk: Joris Steegmans, Laura Klerkx en Petra Driesen

Auteurs: Joris Steegmans, Inge Van de Staey en Petra Driesen

Bijdragen: /

Foto's en tekeningen: ARON bvba (tenzij anders vermeld)

Wettelijk depot: D/2013/12.651/9

*Op de teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Gelieve ons de wens om gebruik te maken van de teksten of illustraties schriftelijk over te maken op info@aron-online.be
Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van ARON bvba mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, bewerkt, en/of openbaar gemaakt door middel van web-publicatie, druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook.*

ARON bvba
Archeologisch Projectbureau
Diesterstraat 44, bus 201
3800 Sint-Truiden
www.aron-online.be
info@aron-online.be
tel/fax: 011/72.37.95

Inhoudstafel

Inleiding	1
1. Het onderzoeksgebied.....	1
1.1 Algemene situering.....	1
1.2 Historische achtergrond.....	4
1.3 Eerder archeologisch onderzoek.....	6
1.4 Aard van de werken	7
1.5 Gaafheid van het terrein.....	8
2. Het archeologisch onderzoek.....	8
2.1 Doelstelling.....	8
2.2 Verloop en methodiek.....	8
3. Onderzoeksresultaten.....	9
3.1 Bodemopbouw.....	9
3.2 Gaafheid van het terrein.....	9
3.3 De archeologische sporen en vondsten.....	9
Conclusie.....	11

Bijlagen

- Bijlage 1: Administratieve gegevens
- Bijlage 2: Fotolijst
- Bijlage 3: Overzichtsplan
- Bijlage 4: Profielen
- Bijlage 5: Vergunningen

Inleiding

De stad *Bilzen* plant de aanleg van een gescheiden riolering en wegeniswerken ter hoogte van de wegen Dell, Buissen en Broekem te Munsterbilzen (Bilzen). Hierbij wordt eveneens de aanleg van een bufferbekken en buffergrachten voorzien. Naar aanleiding van deze geplande werken werd door de Intergemeentelijke Onroerend Erfgoeddienst ZOLAD+ een bureaustudie en een archeologische prospectie door middel van boringen geadviseerd¹. Uitgaande van de resultaten van dit vooronderzoek opteerde de bouwheer, in samenspraak met Zolad+, om over te gaan tot een vlakdekkende opgraving volgens de “*strip, map & sample*”-methode. Deze opgraving werd door *ARON bvba* in opdracht van de stad *Bilzen* uitgevoerd.

Afb. 1: Kaart van België met aanduiding van het onderzoeksgebied (Bron: NGI 2011).

1. Het onderzoeksgebied

1. 1. Algemene situering

Het onderzoeksgebied dat op ca. 850 m ten zuidwesten van het centrum van Munsterbilzen en 1,3 km ten noorden van het centrum van Bilzen gelegen is, strekt zich over een afstand van 930 m uit langs de wegen Broekem, Dell en Buissen. De Demer waarvan de meanderende loop in het verleden werd rechtgetrokken, vormt de westelijke grens van het onderzoeksgebied; de oostelijke grens wordt gevormd door de Sint-Jorisstraat. De oude spoorwegbedding Hasselt-Maastricht situeert zich vlak ten noorden van het gebied. De Sint-Landradastraat, de Donkstraat/Sint-Antoniusstraat en de Overwegstraat/Sint-Antoniusstraat kruisen het onderzoeksgebied van west naar oost. (Afb. 2)

Volgens het gewestplan is het onderzoeksgebied deels in woongebied met een landelijk karakter en deels in agrarisch gebied gelegen (Afb. 3). Er is dan ook bebouwing aanwezig ten noorden van de weg Buissen en aan weerszijden van de weg Dell. De overige gebieden worden ingenomen door landbouwgrond.

Geografisch situeert het onderzoeksgebied zich in het overgangsg gebied tussen de vruchtbare Haspengouwse leemplateaus in het zuiden (Afb. 4, *roze-rood*) en de zandige gronden van de Kempen in het noorden (Afb. 4, *blauw*). Landschappelijk is het gebied in en op de rand van de Demervallei gelegen. Het onderzoeksgebied daalt dan ook sterk in westelijke richting naar de Demer toe. Het hoogste punt van het onderzoeksgebied (TAW 59m) situeert zich in Buissen, op ca. 100 m ten westen van de kruising met de Overwegstraat. Van hieruit daalt het terrein sterk in westelijke richting om ca. 105 m ten oosten van de kruising Dell-Broekem de alluviale vlakte van de Demer aan te snijden (TAW 46-47m).²

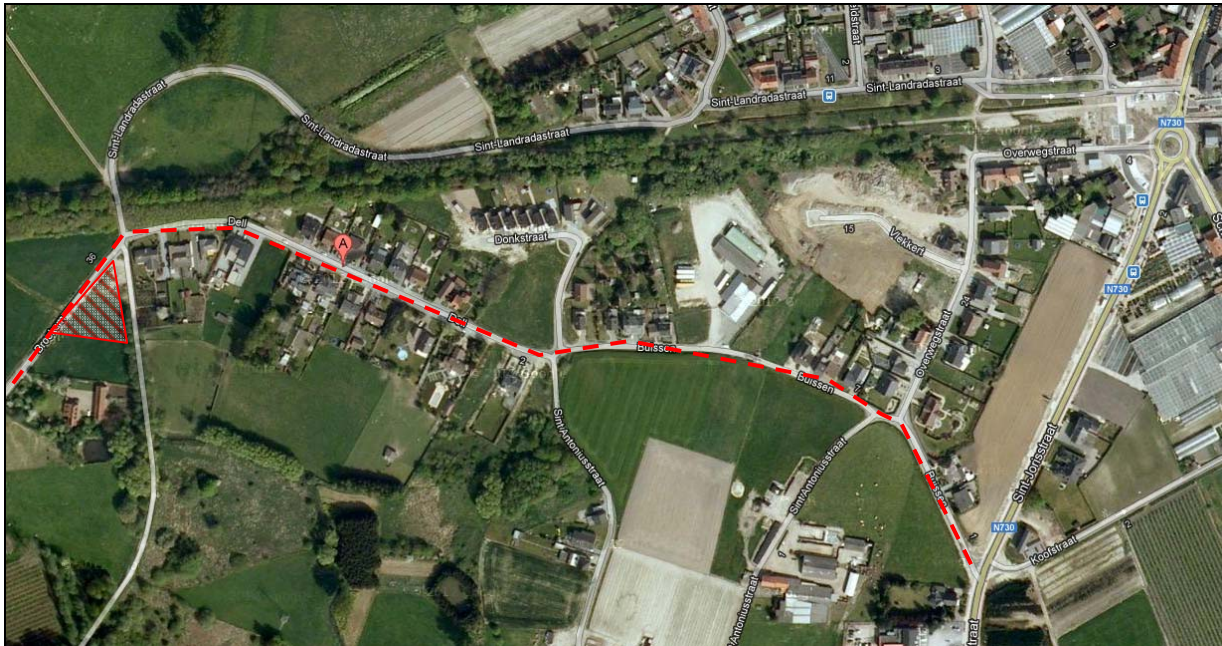
Op de bodemkaart (Afb. 5) wordt het gebied met verschillende bodemtypes aangeduid. In de alluviale vlakte van de Demer komt een Lep-bodem voor, zijnde een natte zandleembodem zonder profielontwikkeling (Afb. 5 *oranje*). Deze bodem gaat onderaan op de helling van de vallei over in een Ldc-bodem. Dit is een matig natte zandleembodem met een gevlekte textuur B-horizont (Afb. 5 *geel*). Hoger op de helling is een Pdcz-bodem aanwezig: een matig natte, licht zandleembodem met een verbrokkelde textuur B-horizont waarvan de sedimenten zandiger worden in de diepte (Afb. 5 *geel*). Ten oosten van de kruising met de Donkstraat en de Sint-Antoniusstraat treffen we Sdc-bodems aan. Dit zijn matig natte, lemige zandleembodem met opnieuw een verbrokkelde textuur B-horizont (Afb. 5 *blauw*). Locaal vertonen deze bodems een weinig dikke humeuze bovengrond (< 30 cm) (Afb. 5 *Sdc2*). Op andere plaatsten bevindt het tertiaire substraat dat bestaat uit de

¹ VAN DE STAHEY, I en P. DRIESEN (2012) *Studieopdracht i.k.v. de geplande riolerings- en wegeniswerken t.h.v. de wegen Broekem-Dell-Buissen te Munsterbilzen (Bilzen). Onderzoek uitgevoerd in opdracht van de Stad Bilzen*. (Aron Rapport 150), Sint-Truiden.

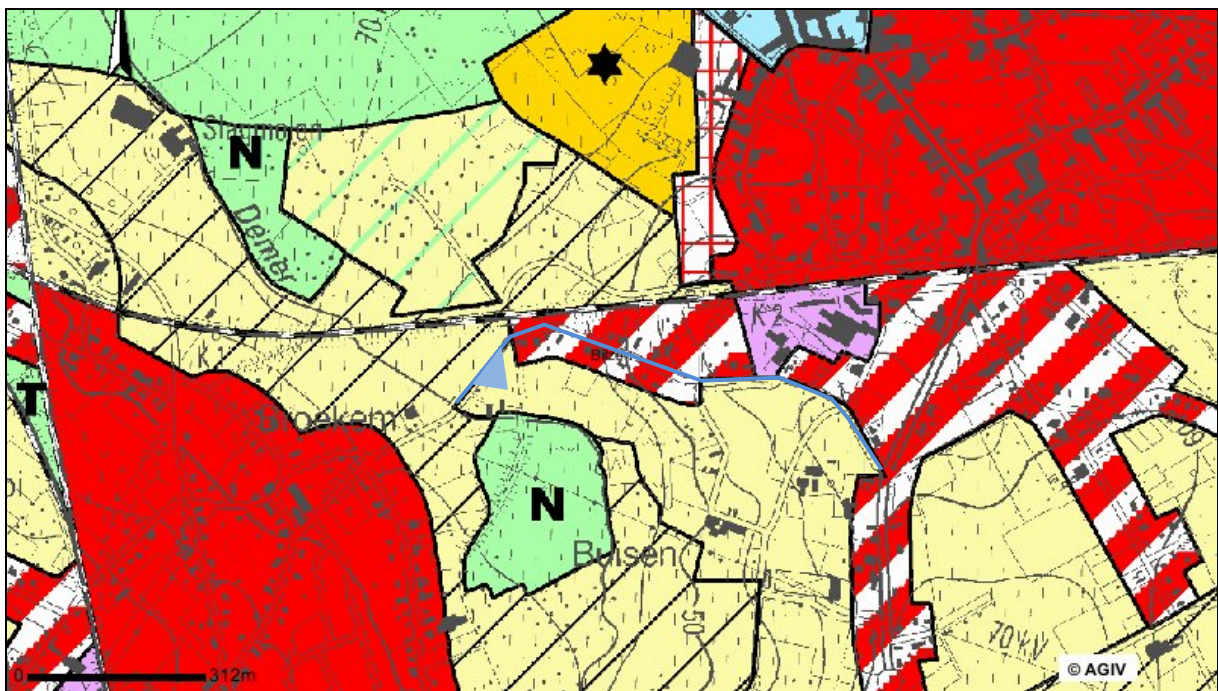
² Zie bijlage 2: Ontwerpplan wegenis: lengteprofiel.

formatie van Boom - een formatie die gekenmerkt wordt door een blauwgrijze tot bruinzwarte vette zandhoudende klei die met siltige tussenlagen wordt afgewisseld - zich op geringe diepte (Afb. 5 wSdc). In de zone vlak ten oosten van de kruising met de Donkstraat en de zone ten oosten van de kruising met de Sint-Antoniussstraat dagzoomt het substraat zelfs en komt een EDx-bodem voor (Afb. 5 groen). Dit is een zwak tot matig gleyige kleibodem met een onbepaald profiel. De grijs aangeduide OB-bodems duiden bebouwde zones aan.

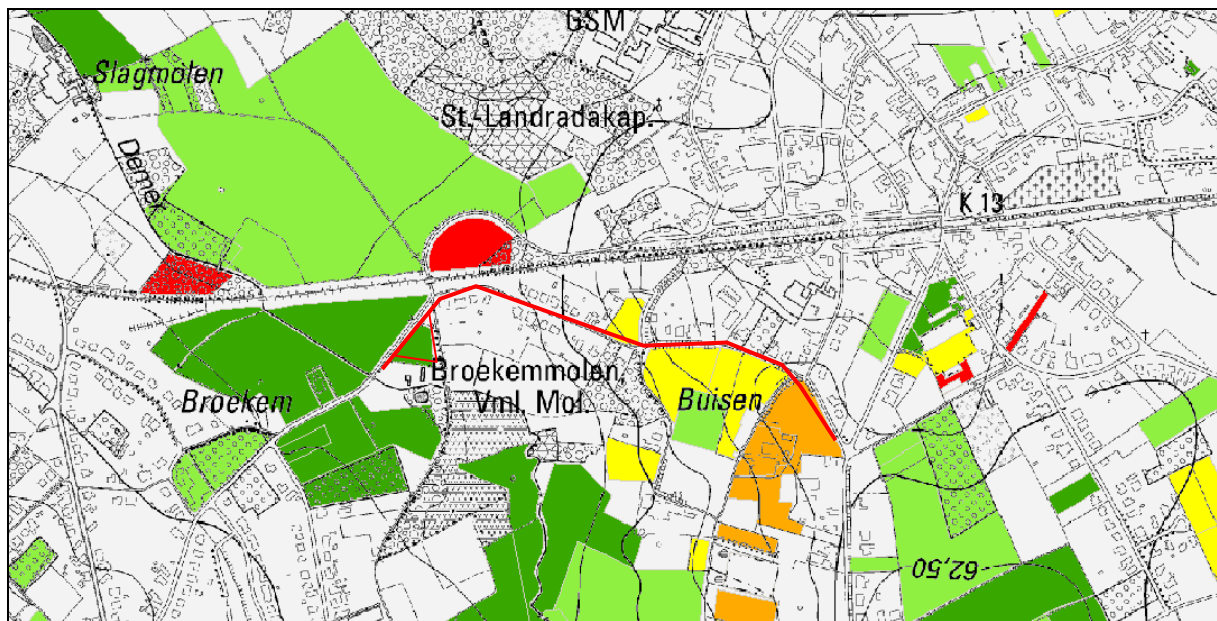
Volgens de erosiekaart (Afb. 6) komt in het westen van het onderzoeksgebied - in de zone waar het bufferbekken gepland is - een verwaarloosbare erosie (donkergroen) voor. De akkers ten zuiden van de weg Buissen zijn een weinig (geel) tot matig (oranje) gevoelig voor erosie.

Afb. 2: Kleurenorthofoto met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood). (bron: google maps).

Afb. 3: Topografische kaart met overlap van het gewestplan en aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Schaal 1:10.000 (bron: AGIV)

Afb. 6: Topografische bodemkaart met overlap van de potentiële bodemerosiekaart. (bron: DOV)

1.2 Historische achtergrond³

Bilzen ligt op de oost-westverbinding naar Maastricht en het Rijnland, en vermoedelijk ook op de Romeinse verbinding Tongeren-Nijmegen. Nadien behoorde het tot het Merovingische domein en sprak men van *Belisia*. De naam Munsterbilzen bestaat uit twee delen: Munster, van het Latijnse *monasterium* (klooster), naar het damesstift dat hier gelegen was, en Bilzen, van *Belisia*. De oorsprong van Bilzen hangt waarschijnlijk samen met de stichting van de abdij van Munsterbilzen door Sint-Landrada, in circa 705. Vanuit deze abdij worden de kerken van Martenslinde, Genk, Riemst, Waltwilder, Bilzen, Gellik, As en Kleine Spouwen gesticht. Bilzen en de helft van Kolmont worden door Lodewijk I van Loon als bruidsgeschenk aan zijn dochter Geertruid bij haar huwelijk met Albert II van Moha, in 1170. Gerard van Loon weigert echter de bevestiging van deze gift aan de zonen van Geertruid. Deze graaf verleent verschillende gunsten aan de inwoners van Bilzen. Het is niet duidelijk of hierbij ook het stadsrecht hoorde. Het ontstaan van Bilzen als stad is niet duidelijk, er bleef immers geen vrijheidscharte bewaard.

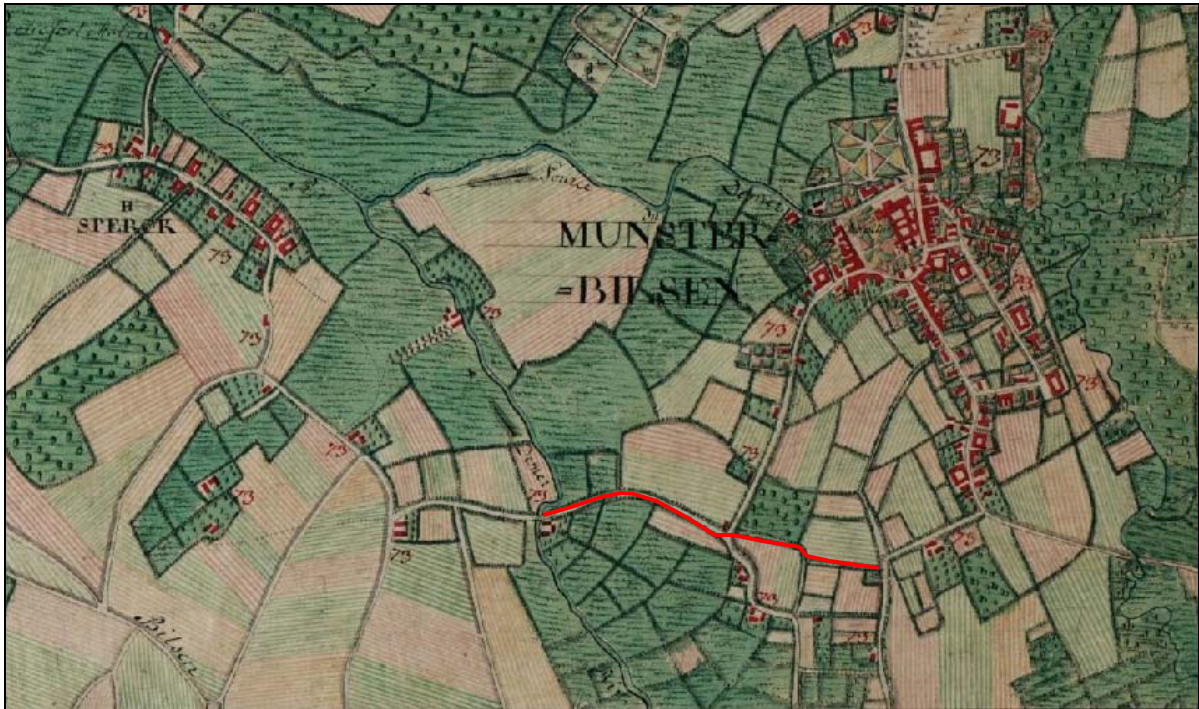
De bevestiging van de stadsrechten kwam omstreeks 1386, toen Loon Luiks geworden was. Bilzen was toen een van de Goede Steden van het prinsbisdom Luik. Ondertussen was Bilzen volledig omwald. In 1483 werd de stad in de Luikse successiestrijd tussen Willem van der Marck en Jan van Hornes volledig verwoest en ontmanteld. Ook de nabijheid van de vesting Maastricht bracht in de 16de en 17de eeuw plunderingen en vernielingen met zich mee. Talloze inkwartieringen van vreemde troepen hielden een economische heropleving tegen. De spoorlijn Hasselt-Tongeren en de belangrijkste verbindingen met Hasselt, Maastricht en Tongeren lieten Bilzen herleven.

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778) (Afb. 9), is het stratenpatroon in de omgeving van het onderzoeksgebied slechts beperkt uitgebouwd. De wegen Broekem en Dell zijn evenwel herkenbaar. Ook de weg Buissen is – zij het als kleinere straat – aangeduid. Het gebied is zo goed als volledig onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond of weide. Enkel op de hoek van de weg Dell met de Donkstraat staat – op een perceel dat momenteel onbebouwd is – een woning aangeduid. Ook de Broekmolen is reeds afgebeeld en bestaat uit een molenhuis en twee bijgebouwen die in een U-vormige formatie staan opgesteld.

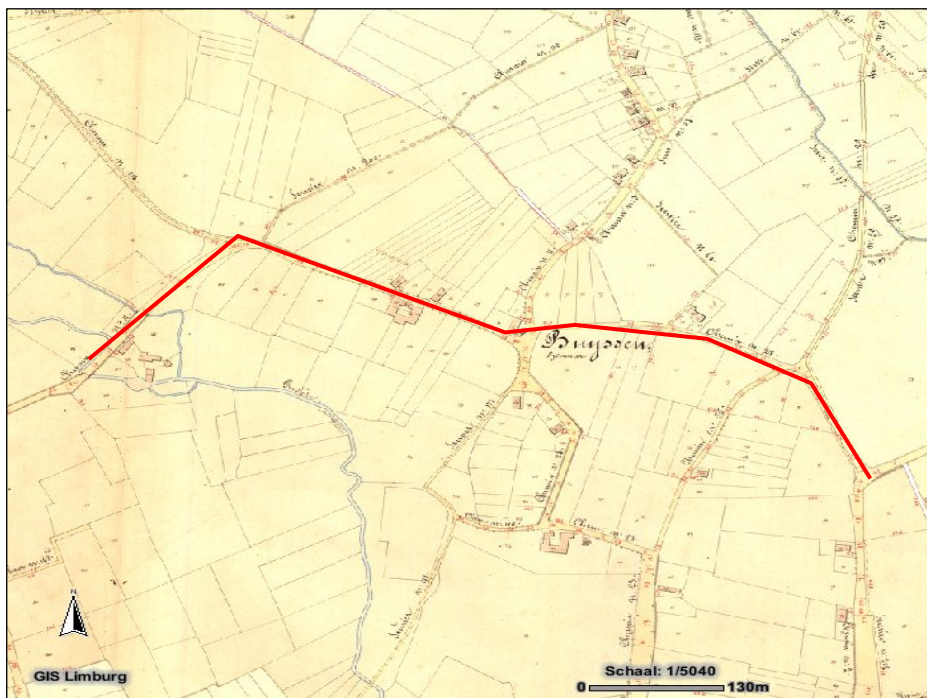
Op de Atlas van de Buurtwegen uit 1845 is de weg Buissen wel weergegeven (Afb. 10). Ten noorden van deze weg bevindt zich – op een perceel dat momenteel eveneens onbebouwd is – een grote woning/boerderij. Het

³ Vandeputte O. (2007) Gids voor Vlaanderen. Toeristische en culturele gids voor alle steden van Vlaanderen, Bilzen, p 167-168.; <http://www.bilzen.be/toerisme/historisch/geschiedenis>; <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/20349>.

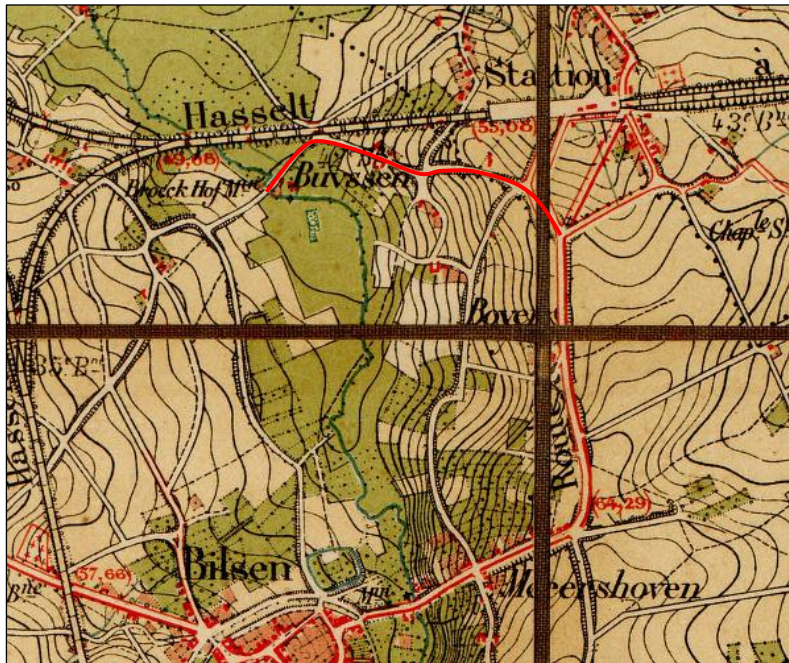
gebouw dat op de Ferrariskaart op de hoek van Dell en de Donkstraat weergegeven stond, is nog steeds aanwezig. Ten noorden en ten zuiden van de weg Dell zijn er tevens drie gebouwen bijgekomen. Hiervan is het meest oostelijke momenteel nog steeds bestaande. Van de Broekmolen is het molenhuis en het noordelijke dienstgebouw nog steeds aanwezig. Het westelijke gebouw lijkt afgebroken te zijn en vervangen door een gebouw dat aan de straatkant gelegen is. Ten oosten en ten noorden van het molencomplex stroomt een klein beekje. De spoorweg Hasselt-Maastricht, die ten noorden van het terrein ligt en pas in 1856 in gebruik werd genomen, is niet afgebeeld. Dit is wel het geval op de topografische kaart die in 1877 opgemaakt werd door het Dépôt de la Guerre (Afb. 11).

Afb. 9: Detail uit de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden met schematische aanduiding van het projectgebied. (Koninklijke Bibliotheek van België).

Afb. 10: Detail uit de Atlas van de Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: GIS Provincie Limburg).

Afb 11: Detail uit de topografische kaart, 1877 met aanduiding van het projectgebied (rood). (bron: <http://patrimoine.spw.wallonie.be/cartotheque>).

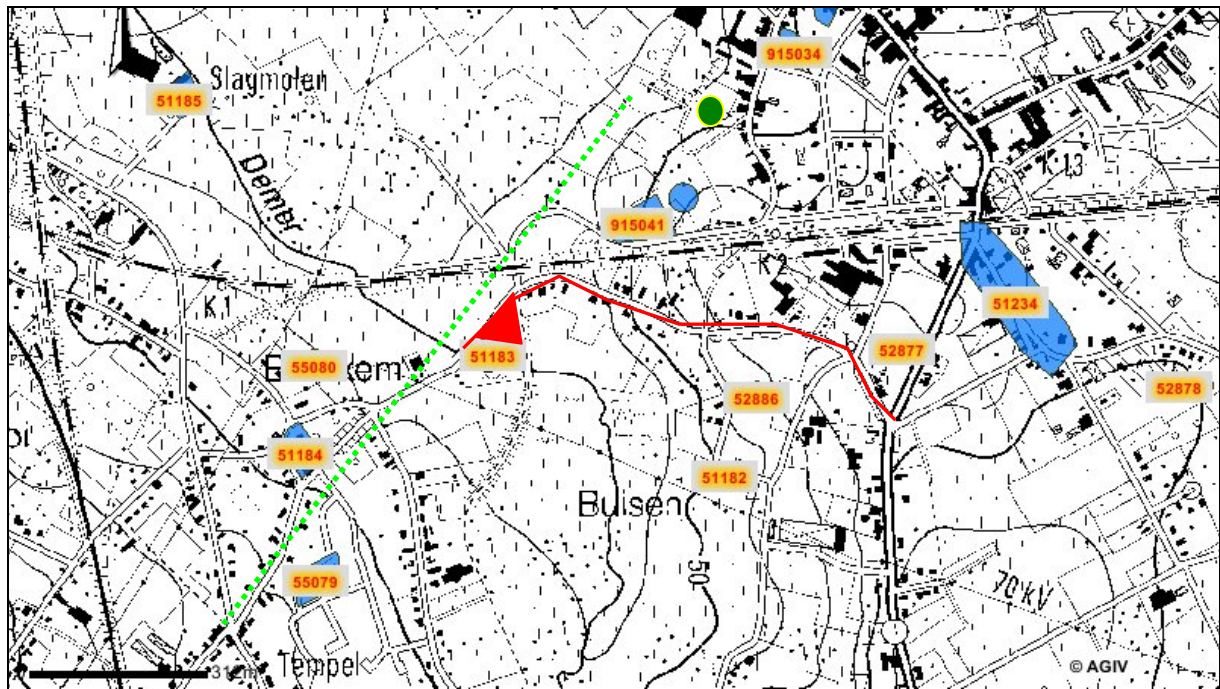
1.3 Eerder archeologisch onderzoek

Uit het projectgebied zelf zijn geen archeologische vondsten gekend (CAI, Afb. 7). Wel werden in de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied enkele losse vondsten gedaan. Zo werden vlak ten noorden en zuiden van de weg Buissen door een detectorist enkele munten en musketkogels uit de nieuwe tijd (CAI 52877 en 52886) aangetroffen. Iets verder van het onderzoeksgebied af - ten noorden van de Sint-Landradastraat aan de overzijde van de oude spoorweg - (CAI 915041 en 52879) werden door dezelfde detectorist naast enkele musketkogels en 18de-eeuwse munten eveneens een kogelhuls uit de WOII aangetroffen. Een veldprospectie uitgevoerd door de heer Sourbron leverde op deze locatie eveneens munten, aardewerk en bouw materiaal uit de Romeinse tijd op. Iets meer noordwaarts zou de heer Sourbron tevens een middenpaleolithische afslag hebben aangetroffen (Afb. 7, groene stip en afb. 8)⁴. Ten zuidwesten van de weg Broekem werden bij graafwerken in 1981 door de heemkundige kring Bilisium aardewerk, munten dakpannen, muurresten enz. uit de Midden-Romeinse periode aangetroffen (CAI 55080). Meer zuidwaarts op zo'n 500 m van het onderzoeksgebied vandaan, werd tijdens een proefsleuvenonderzoek dat in 1982 door het toenmalige Instituut voor het Archeologisch Patrimonium (IAP) werd uitgevoerd naast meerdere fragmenten Romeins aardewerk eveneens fragmenten van dakpannen en maalstenen aangetroffen (CAI 55079). Volgens de heer Jean-Louis Sourbron zou de Romeinse baan Tongeren-Nijmegen vlak ten westen van de weg Broekem gelegen hebben (Afb. 7, groen).

Ook bouwkundig erfgoed is in de nabije omgeving van het onderzoeksgebied aanwezig. Zo is de Broekemmolen, een watermolen aan de Demer die reeds voor 1489 gebouwd zou zijn, vlak ten zuiden van het aan te leggen bufferbekken gelegen (CAI 51183). In zijn huidige vorm bestaat de molen uit twee tegenover elkaar gelegen gebouwen die door een oprit met de straat verbonden zijn. Het westelijke gebouw is het molenhuis dat dateert van 1750 en loodrecht op de Demer staat. Dit molenhuis is reeds afgebeeld op de Ferrariskaart (1771-1777) (*infra*) en op de Atlas der Buurtwegen (1846) (*infra*). Het oostelijke gebouw is een stal die dateert uit de tweede helft van de 19de eeuw.⁵ CAI 51182 en CAI 51184 die respectievelijk ten zuiden en ten zuidwesten van het onderzoeksgebied gelegen zijn, geven beide een 17de-eeuwse hoeve weer.

⁴ Mondelinge mededeling Jean-Louis Sourbron.

⁵ <http://www.molenechos.org>.

Afb. 7: Detail uit de Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) en de omliggende vindplaatsen. In het lichtgroen wordt het vermoedelijke tracé van de Romeinse weg aangeduid, in het donkergroen de vermoedelijke locatie van de middenpaleolithische afslag (Schaal 1/10000, bron: CAI)

Afb. 8: Middenpaleolithische afslag (bron: Jean-Louis Sourbron)

1.4 Aard van de werken

De stad Bilzen voorziet ter hoogte van de wegen Buissen, Dell en Broekem wegeniswerken waarbij onder het nieuwe wegdek een gescheiden riolering wordt aangelegd. Tevens is de aanleg van een bufferbekken en een buffergracht voorzien. Een overzichtsplan van de uitgevoerde werken is als bijlage 3 toegevoegd.

Tijdens deze werken wordt de bestaande wegenis over de volledige lengte van het traject (930 m) opgebroken en vervangen worden door een nieuw en ietwat breder wegdek (4,5 tot 5 m breed). De riolering wordt hierbij onder de wegenis aangelegd. Het bufferbekken met een oppervlakte van 785 m² (bodem) tot 1315 m² (bovenkant) wordt ten oosten van Broekem aangelegd.

Zowel ten noorden als ten zuiden van Broekem is een buffergracht voorzien. De gracht ten noorden van Broekem komt op zo'n kleine 4 m van de huidige weg te liggen langs een oude gracht die hierbij gedempt wordt. De nieuwe gracht heeft een lengte van 160 m, is 1,70 m breed en 80 tot 90 cm diep. De gracht ten zuiden van Broekem is slechts 48 m lang, 1,40 m breed en 50 cm diep. Een derde buffergracht is voorzien langs het noordwestelijke deel van de weg Dell – aan de voet van de talud van de oude spoorwegbedding. Deze gracht die 70 m lang is, is 2 m breed en 1,60 m diep. Een laatste gracht is voorzien ten zuiden van de weg Buissen. Deze gracht met een totale lengte van 360 m is 2 tot 2,5 m breed en 1,30 tot 1,80 m diep.

1.5 Gaafheid van het terrein

Uit het voorafgaandelijk booronderzoek⁶ kwam naar voren dat de bodem ter hoogte van de nieuw aan te leggen buffergracht langs de weg Dell volledig verstoord is. Langs de wegen Broekem en Buissen bleek de bodem door landbouwactiviteiten tot op een diepte 35 à 45 cm verploegd te zijn. In deze zones kon echter geen *colluvium* of recent *alluvium* in de boorkernen vastgesteld worden.

2. Het archeologisch onderzoek

2.1 Doelstelling

De opdracht bestond in het uitvoeren van een vlakdekkende archeologische opgraving volgens de “*strip, map & sample*”-methode en dit ter hoogte van de nieuwe buffergrachten langs de wegen Broekem en Buissen evenals ter hoogte van het bufferbekken.

Tijdens het onderzoek dienden volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn deze te relateren aan de Romeinse weg?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

2.2 Verloop en methodiek

Voorafgaandelijk aan het onderzoek werd op naam van *Joris Steegmans* een vergunning voor het uitvoeren van een prospectie met ingreep in de bodem bij het Agentschap Onroerend Erfgoed aangevraagd. Deze vergunning werd op 13 augustus 2012 afgeleverd onder het dossiernummer 2012/318. Een vergunning voor het gebruik van een metaaldetector werd afgeleverd onder dossiernummer 2012/318(2) en stond tevens op naam van *Joris Steegmans*.⁷

Op 16 augustus 2012 vond een startvergadering plaats, waarop *Eric Moors* (Gemoco NV), *Gunter Wouters*, *Bart Hermans* (Stad Bilzen), *Ward Prikken* (Geotec bvba) en *Joris Steegmans* (ARON bvba) aanwezig waren. Tijdens deze vergadering werd beslist om de werken te starten met de aanleg van het bufferbekken en de aanleg van de gracht ter hoogte van de weg Broekem. De aanleg van de gracht ter hoogte van de weg Buissen was pas gepland voor 2013.

Het onderzoek, in opdracht van de *Stad Bilzen*, stond onder leiding van projectverantwoordelijke *Petra Driesen* en werd tussen 22 augustus 2012 en 14 februari 2013 gefaseerd uitgevoerd door *Joris Steegmans*, *Laura Klerkx* en *Petra Driesen*. *Gemoco NV* stond in voor de graafwerken en *ARON bvba* voor de digitale opmeting van de aangelegde proefsleuven.

⁶ VAN DE STAHEY, I en P. DRIESSEN (2012) *Studieopdracht i.k.v. de geplande riolerings- en wegeniswerken t.h.v. de wegen Broekem-Dell-Buissen te Munsterbilzen (Bilzen). Onderzoek uitgevoerd in opdracht van de Stad Bilzen . (Aron Rapport 150)*, Sint-Truiden.

⁷ Bijlage 5.

Op 22 augustus werd de teelaarde afgegraven (SL1) ter hoogte van de toekomstige buffergracht langs de weg Broekem, in het westen van het onderzoeksgebied. Ook werd de aanleg van het waterbufferbekken opgevolgd. Sleuf 1 en het bekken werden respectievelijk op 28 augustus en 7 september 2012 ingemeten. Op 10 september werd de teelaarde ter hoogte van de nieuwe buffergracht langs de weg Buissen afgegraven. Op 11 en 14 februari 2013 gebeurde dit ter hoogte van de gracht langs de weg Buissen (SL2 en 3). In totaal werd op deze wijze 1.750 m² onderzocht, waarvan 900 m² ter hoogte van het waterbufferbekken en 850 m² ter hoogte van de buffergrachten.

Conform de bijzondere voorwaarden werd het archeologische vlak door een kraan met een platte bak aangelegd. Proefsleuf 3, in het oosten van het terrein, vormde hierop echter een uitzondering. Deze sleuf werd omwille van de natte terreinomstandigheden en het daarmee gepaard gaande instortingsgevaar van het grachtprofiel met een V-vormige sleuvenbak uitgegraven.

Om een zicht te verkrijgen op de bodemopbouw van het terrein werden in totaal vier profielputten aangelegd waarvan telkens een profielwand werd opgeschoond, gefotografeerd en ingetekend op schaal 1:20.⁸

Bij de uitwerking van het onderzoek werd een databank met een fotolijst opgesteld.⁹ De veldtekeningen en dagrapporten werden gedigitaliseerd.

3. Onderzoeksresultaten

3.1 Bodemopbouw¹⁰

Zoals hierboven reeds vermeld, waren in het onderzoeksgebied meerdere bodemtypes aanwezig. Tijdens het onderzoek werden dan ook verschillende bodemsoorten aangetroffen. Ter hoogte van sleuf 1, in het laagst gelegen deel van het onderzoeksgebied (westen), was een vrij natte zandleembodem met een verbrokkelde B-horizont (Ldc-bodem) aanwezig. Onder de ca. 30 cm dikke teelaarde werd dan ook een sterk roestige, zandlemige laag (*Afb. 9*) aangetroffen. Meer naar het oosten, hoger op het terrein was de bodem veel zandiger, minder nat en ook lichter van kleur (*Afb. 10*). Ter hoogte van het bufferbekken bevond zich onder de aldaar aanwezige puinlaag (*infra*) een alluviale laag. Deze zandlemige laag bevatte spikkels baksteen en houtskool.

3.2 Gaafheid van het terrein

Het zuidwestelijke deel van proefsleuf 1, die langs de weg Broekem gelegen was, was volledig verstoord ten gevolge van het inbuizen van de reeds aanwezige buffergracht (*Afb. 11*). Het vlak van de sleuf die aangelegd werd langs de weg Buissen (SL2) was over bijna de volledige lengte voor de helft (noordelijk deel) verstoord door de aanleg van de oude wegwijzer (*Afb. 12*). De verstoring was sterk afgeijnd en bevatte bouwpuin. Ter hoogte van het bufferbekken bevond zich onder de bouwvoor een puinlaag van ca. 90 cm dik. Deze puinlaag zou in de loop van de 20^e eeuw aangevoerd zijn geweest om de hier aanwezige depressie op te vullen.¹¹

3.3 De archeologische sporen en vondsten

De archeologische opgraving leverde geen archeologische sporen of vondsten op.

⁸ Zie bijlage 3 en 4.

⁹ Bijlage 2.

¹⁰ Bijlage 3 en 4.

¹¹ Mondelinge mededeling buurtbewoonster.

Afb. 9: ZO-profiel PP1.

Afb. 10: Z-profiel PP3.

Afb. 12: Zicht op SL2 (t.h.v. Buissen) met rechts de versterking ten wijten aan de aanleg van de oude wegwijzer.

Afb.11: Zicht op SL1 (t.h.v. Broekem) met op de voorgrond het verstoorte vlak.

Conclusie

Tussen 22 augustus 2012 en 14 februari 2013 voerde *ARON bvba* in opdracht van de stad *Bilzen* een vlakdekkende archeologische opgraving uit langs de wegen Broekem en Buissen te Munsterbilzen. Het onderzoek dat volgens de “*strip, map & sample*”-methode werd uitgevoerd kaderde in de aldaar geplande wegeniswerken waarbij eveneens de aanleg van een bufferbekken evenals van enkele buffergrachten voorzien was.

Het onderzoek, waarbij in totaal 1.750 m² vlakdekkend onderzocht werd, diende op de volgende onderzoeksvragen een antwoord te geven:

Zijn er sporen aanwezig?

Het onderzoek leverde geen archeologische sporen of vondsten op.

Zijn deze te relateren aan de romeinse weg?

Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?

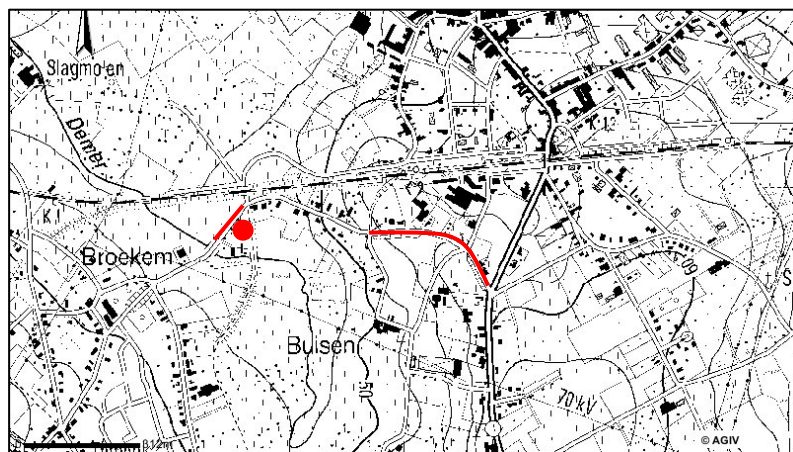
Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

Gezien het onderzoek geen archeologische sporen of vondsten opleverde, zijn deze onderzoeksvragen niet van toepassing.

Bijlagen

- **Bijlage 1: Administratieve gegevens**
- **Bijlage 2: Fotolijst**
- **Bijlage 3: Overzichtsplan**
- **Bijlage 4: Profielen**
- **Bijlage 5: Vergunningen**

Projectcode:	MU-12-DB
Vindplaatsnaam	Munsterbilzen – Dell-Buissen
Opdrachtgever:	Stad Bilzen Deken Paquayplein 1 3740 Bilzen
Opdrachtgevende overheid:	Onroerend Erfgoed
Uitvoerder:	ARON bvba
Vergunninghouder:	Joris Steegmans
Dossiernummer vergunning:	2013/318
Begin vergunning:	13/08/2012
Einde vergunning:	Einde der werken
Aard van het onderzoek:	Archeologische opgraving
Begindatum onderzoek:	22/08/2012
Einddatum onderzoek:	14/02/2013
Provincie:	Limburg
Gemeente:	Bilzen
Deelgemeente:	Munsterbilzen
Adres:	Dell-Buissen
Kadastrale gegevens:	Kadaster Bilzen, afdeling 1, sectie G en F, nrs. 850B, 854E ,849K, 849/02, openbaar domein
Coördinaten:	X: 231400 Y: 175300
Totale oppervlakte:	1750 m ²
Te onderzoeken:	1750m ²
Onderzochte oppervlakte:	1750m ²
Bodem:	Lep, Ldc, Pdcz, Sdc, EDx, OB
Archeologisch depot:	ZOLAD + Maastrichtersteenweg 2b 3770 Riemst

Afb: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV).

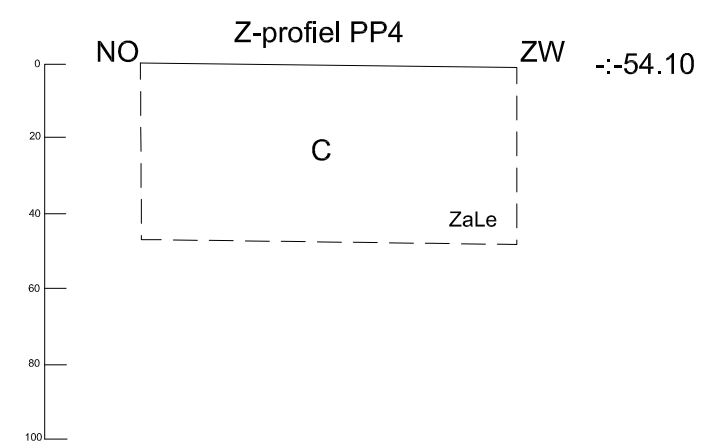
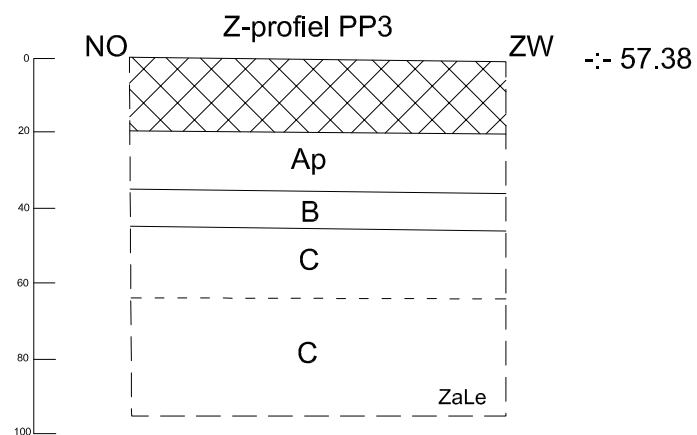
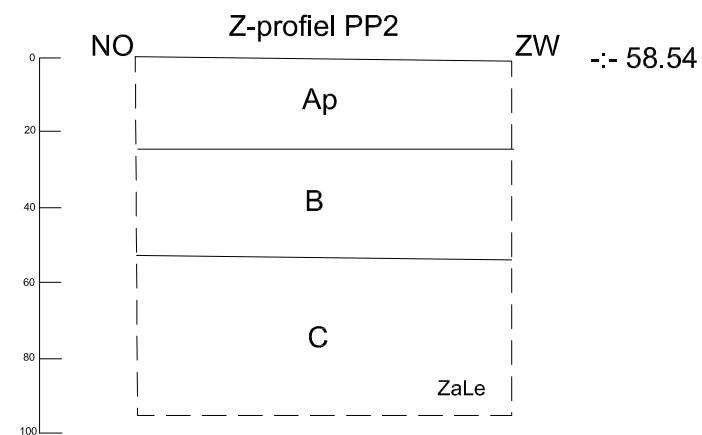
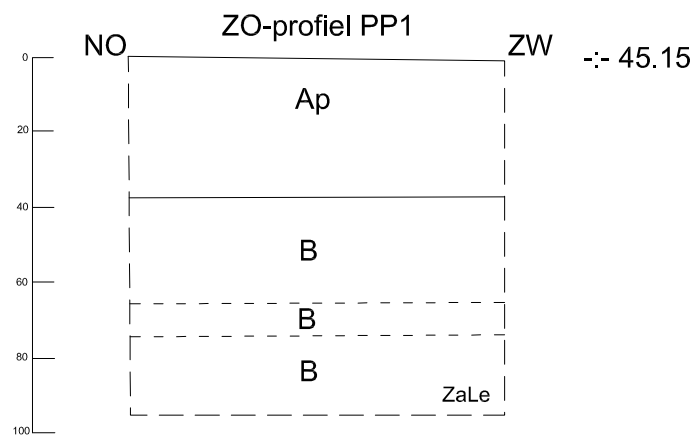
Bijzondere voorwaarden:	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische opgraving: Bilzen, Dell-Buissen, aanleg van een waterbufferbekken, riolering en wegenis.
Omschrijving van de archeologische verwachtingen:	de zone ter hoogte van de Broekem heeft door de vermoedelijke aanwezigheid van de Romeinse baan Tongeren-Nijmegen en de nabijheid van de middeleeuwse Broekemmolen een hoog potentieel. De overige zones van het onderzoeksgebied langs de wegen Dell en Buissen zijn niet in de onmiddellijke omgeving van gekende waardevolle archeologische vindplaatsen gelegen
Wetenschappelijke vraagstelling m.b.t. het onderzoeksgebied:	<ul style="list-style-type: none"> - zijn er sporen aanwezig? <ul style="list-style-type: none"> 1. Zijn deze te relateren aan de Romeinse weg? - hoe is de bewaringstoestand van de sporen? <ul style="list-style-type: none"> 1. Indien goed, worden deze geregistreerd - behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
Geplande werkzaamheden:	Aanleg riolering, wegenis en waterbufferbekken
Eventuele randvoorwaarden:	Conform de bijzondere voorwaarden

DSC	Soort opname	SL	SP	Beschrijving	UIT	Opmerkingen
0033	Overzicht	3	/	/	ZO	De gracht is reeds aangelegd
0034	Overzicht	3	/	/	ZO	De gracht is reeds aangelegd
0035	Overzicht	3	/	/	ZO	De gracht is reeds aangelegd
0036	Werkfoto	3	/	/	ZO	De gracht is reeds aangelegd
0037	Overzicht	3	/	/	O	De gracht is reeds aangelegd
0038	Overzicht	3	/	/	NW	De gracht is reeds aangelegd
0039	Overzicht	3	/	/	NW	De gracht is reeds aangelegd
0040	Werkfoto	3	/	/	O	De gracht is reeds aangelegd
0089	Werkfoto	/	/	Aanleg bufferbekken	Z	/
0090	Werkfoto	/	/	Aanleg bufferbekken	N	/
0091	Werkfoto	/	/	Aanleg bufferbekken	Z	/
0092	Werkfoto	/	/	Aanleg bufferbekken	ZO	/
0093	Werkfoto	/	/	Aanleg bufferbekken	ZO	/
0094	Werkfoto	/	/	Aanleg bufferbekken	ZO	/
0095	Werkfoto	/	/	Aanleg bufferbekken	N	/
0096	Werkfoto	/	/	Aanleg bufferbekken	NO	/
0097	Werkfoto	/	/	Aanleg bufferbekken	NO	/
0098	Werkfoto	/	/	Aanleg bufferbekken	ZO	/
0099	Werkfoto	/	/	Aanleg bufferbekken	ZO	/
0100	Werkfoto	/	/	Aanleg bufferbekken	ZO	/
0101	Werkfoto	/	/	Aanleg bufferbekken	ZO	/
0102	Werkfoto	/	/	Aanleg bufferbekken	ZO	/
0103	Profiel	1	/	ZO-profiel PP1	NW	/
0104	Profiel	1	/	ZO-profiel PP1	NW	/
0105	Profiel	1	/	ZO-profiel PP1	NW	/
0106	Profiel	1	/	ZO-profiel PP1	NW	/
0107	Profiel	1	/	ZO-profiel PP1	NW	/
0108	Profiel	1	/	ZO-profiel PP1	NW	/
0109	Profiel	1	/	ZO-profiel PP1	NW	/
0110	Profiel	1	/	ZO-profiel PP1	NW	/
0111	Overzicht	1	/	/	ZO	/
0112	Overzicht	1	/	/	ZO	/
0113	Overzicht	1	/	/	ZO	/
0114	Overzicht	1	/	/	NO	/
0115	Overzicht	1	/	/	NO	/
0116	Overzicht	1	/	/	NO	/
0117	Overzicht	1	/	/	ZO	/
0118	Overzicht	1	/	/	ZO	/

0119	Overzicht	1	/	/	ZO	/
0120	Overzicht	1	/	/	NO	/
0121	Overzicht	1	/	/	NO	/
0122	Overzicht	1	/	/	NO	/
0123	Overzicht	1	/	/	NO	/
0124	Werkfoto	/	/	Aanleg bufferbekken	N	/
0125	Werkfoto	/	/	Aanleg bufferbekken	ZO	/
0126	Werkfoto	/	/	Aanleg bufferbekken	Z	/
0127	Werkfoto	/	/	Aanleg bufferbekken	W	/
0128	Werkfoto	/	/	Aanleg bufferbekken	NO	/
0575	Overzicht	1	/	Aangelegde gracht	NO	/
0576	Overzicht	1	/	Aangelegde gracht	N	/
0577	Overzicht	/	/	Aangelegd bufferbekken	N	/
0578	Overzicht	/	/	Aangelegd bufferbekken	NO	/
0579	Overzicht	/	/	Aangelegd bufferbekken	ZW	/
0580	Overzicht	/	/	Aangelegd bufferbekken	ZO	/
0778	Overzicht	2	/	/	O	/
0779	Overzicht	2	/	/	O	/
0780	Overzicht	2	/	/	O	/
0781	Profiel	2	/	Z-profiel PP2	N	/
0782	Profiel	2	/	Z-profiel PP2	N	/
0783	Profiel	2	/	Z-profiel PP2	N	/
0784	Profiel	2	/	Z-profiel PP3	N	/
0785	Profiel	2	/	Z-profiel PP3	N	/
0786	Profiel	2	/	Z-profiel PP3	N	/
0787	Overzicht	2	/	/	O	/
0788	Overzicht	2	/	/	O	/
0789	Overzicht	2	/	/	O	/
0790	Overzicht	2	/	/	O	/
0791	Overzicht	2	/	/	O	/
0792	Overzicht	2	/	/	O	Noordpijl fout
0793	Overzicht	2	/	/	O	/
0794	Profiel	2	/	Z-profiel PP4	O	/
0795	Profiel	2	/	Z-profiel PP4	O	/
0796	Profiel	2	/	Z-profiel PP4	O	/
0797	Overzicht	2	/	/	W	Noordpijl fout
0798	Overzicht	2	/	/	W	/
0799	Overzicht	2	/	/	W	Noordpijl fout

	MU-12-DB		Onderwerp	Datum		Legende		
	Munsterbilzen - Dell-Buissen		Overzichtsplan	Augustus - Februari 2012 - 2013		 Spoorcontouren	 Verstoring	
			Schaal 1 : 2000			S11.1 Spoornummer	 Absolute hoogte (in m TAW)	
						1 Laagnummer	 Ontworpen toestand	

MU-12-DB

Munsterbilzen -
Dell-Buissen

Onderwerp

Detailplan: profielen

Datum

Augustus - Februari 2012 - 2013

Legende

Rand coupe

-:- 54.508

Absolute hoogte
(in m TAW)

ZaLe

Moederbodem

Verstoring

Ap

Teelaarde

Schaal

1 : 20

0

1 m

AANGETEKEND

ARON bvba
t.a.v. Mevr. Petra DRIESEN
t.a.v. Dhr. Joris STEEGMANS
Diesterstraat 44 bus 201
3800 Sint-Truiden

uw bericht van	uw kenmerk	ons kenmerk 2012/318(2)	bijlagen
vragen naar / e-mail steven.mortier@rwo.vlaanderen.be	telefoonnummer +32 2 553 16 26	datum 13 AUG. 2012	

betreft: **Vergunning voor het uitvoeren van een archeologische controle met een metaaldetector te Bilzen, Broekem, Dell en Buisen (2012/318(2))**

Geachte heer,
Geachte mevrouw,

Onroerend Erfgoed heeft bovenvermelde vergunningsaanvraag ontvangen op 23 juli 2012.

Volgens art 19 § 4 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 23 juni 2006 en 1 april 2011, beschikt Onroerend Erfgoed vanaf de datum van ontvangst van het volledige aanvraagdossier over een termijn van 90 dagen om de vergunning te verlenen of te weigeren.

INLEIDING

De aanvraag heeft betrekking op een terrein gelegen in de gemeente Bilzen met adres Broekem, Dell en Buisen, kadastraal gekend als afdeling 1, sectie G, percelen 849/2, 849K, 850B, 854E en openbaar domein (het gebied gelegen tussen de Demer en de Sint-Jorisstraat), sectie F, openbaar domein (idem). Het aangevraagde onderzoek betreft het gebruik van een metaaldetector om archeologische monumenten op te sporen en te verzamelen en zal uitgevoerd worden van 13 augustus 2012 tot het einde der werken.

ONDERZOEK EN AFWEGING

In artikel 9 van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij decreet van 10 maart 2006, staat: *Het is verboden om zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van het agentschap detectoren, inzonderheid metaaldetectoren, te gebruiken om archeologische monumenten op te sporen en te verzamelen.*

Hetzelfde artikel stelt verder: *Het gebruik van detectoren kan slechts worden vergund in het kader van een in toepassing van artikel 6, § 1, vergunde opgraving.*

Gelet op artikel 12, artikel 13 en artikel 19 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van 1 april 2011 en 23 juni 2006, voerde Onroerend Erfgoed een onderzoek uit waarbij volgende afwegingen werden gemaakt:

Uit de opgave van de kwalificaties van de vergunningaanvrager blijkt dat de aanvrager beschikt over het vereiste diploma, een opleiding inzake opgravingstechnieken en –methoden heeft genoten, beschikt over een archeologische opgravingservaring van minimum 6 maand en de nodige kennis en ervaring heeft inzake het gebruik van een metaaldetector om archeologische monumenten op te sporen.

Onroerend Erfgoed heeft vastgesteld dat het gebruik van de metaaldetector zal plaatsvinden in het kader van de vergunde archeologische opgraving, waarvoor een vergunning verleend werd aan **STEEGMANS Joris** met nummer **2012/318**.

Uit de opgave van de aard van de detector (*White's PRIZM III SL*) blijkt dat dit apparaat geschikt is voor het opsporen van archeologische monumenten.

BESLUIT

Een **vergunning** voor het gebruik van een metaaldetector om archeologische monumenten op te sporen en te verzamelen wordt verleend aan **STEEGMANS Joris** van **13 augustus 2012** tot **het einde der werken** op het terrein gelegen in de gemeente Bilzen met adres Broekem, Dell en Buisen, kadastraal gekend als afdeling 1, sectie G, percelen 849/2, 849K, 850B, 854E en openbaar domein (het gebied gelegen tussen de Demer en de Sint-Jorisstraat), sectie F, openbaar domein (idem).

BIJKOMENDE INFORMATIE

Voor nadere toelichting bij deze vergunning en voor meer informatie betreffende uw dossier kan u zich wenden tot Steven Mortier, via steven.mortier@rwo.vlaanderen.be of +32 2 553 16 26.

Deze vergunning ontheft u niet van de verplichting om eventuele door andere wet-, decreet- en regelgevingen vereiste vergunningen, machtigingen of toelatingen te bekomen.

Hoogachtend,

Gonda Callaert
Afdelingshoofd Beheer

AANGETEKEND

ARON bvba
t.a.v. Mevr. Petra DRIESEN
t.a.v. Dhr. Joris STEEGMANS
Diestersstraat 44 bus 201
3800 Sint-Truiden

uw bericht van

uw kenmerk

ons kenmerk
2012/318

bijlagen
1

vragen naar / e-mail
steven.mortier@rwo.vlaanderen.be

telefoonnummer
+32 2 553 16 26

datum

13 AUG. 2012

betreft: **Vergunning voor het uitvoeren van een archeologische opgraving te Bilzen, Broekem, Dell en Buisen (2012/318)**

Geachte heer,
Geachte mevrouw,

Onroerend Erfgoed heeft bovenvermelde vergunningsaanvraag ontvangen op 23 juli 2012.

Volgens artikel 15 § 5 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 23 juni 2006 en 1 april 2011, beschikt Onroerend Erfgoed, vanaf de datum van ontvangst van het volledige aanvraagdossier, over een termijn van 90 dagen om de vergunning te verlenen of te weigeren. Deze termijn kan verlengd worden met 30 dagen wanneer het agentschap het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen wenst in te winnen.

INLEIDING

De aanvraag heeft betrekking op een terrein gelegen in de gemeente Bilzen met adres Broekem, Dell en Buisen, kadastraal gekend als afdeling 1, sectie G, percelen 849/2, 849K, 850B, 854E en openbaar domein (het gebied gelegen tussen de Demer en de Sint-Jorisstraat), sectie F, openbaar domein (idem). Het aangevraagde onderzoek betreft een archeologische opgraving en zal uitgevoerd worden van 13 augustus 2012 tot het einde der werken.

ONDERZOEK EN AFWEGING

In artikel 6 § 1 van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij decreet van 10 maart 2006 en 18 november 2011, staat: *Het is verboden zonder voorafgaande en schriftelijke vergunning van het agentschap archeologische opgravingen of graafwerken met de bedoeling archeologische monumenten op te sporen en vrij te leggen, uit te voeren.*

In artikel 6 § 2 staat: *Voor het uitvoeren van archeologische prospecties met ingreep in de bodem gelden de bepalingen die van toepassing zijn op de archeologische opgravingen.*

Gelet op artikel 12, artikel 13, artikel 14 en artikel 15 §2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, voerde Onroerend Erfgoed een onderzoek uit waarbij volgende afwegingen werden gemaakt:

Uit de opgave van de kwalificaties van de vergunningaanvrager blijkt dat de aanvrager beschikt over het vereiste diploma, een opleiding inzake opgravings technieken en –methoden heeft genomen, beschikt over een archeologische opgravingservaring van minimum 6 maand en de nodige kennis en ervaring heeft inzake plaggenbodems.

De archeologische opgraving is verantwoord gezien de aanwezige archeologische monumenten op korte termijn bedreigd zijn door de aanleg van een riolering.

Gezien het voorgestelde personeelsplan, de voorziene financiering en de vooropgestelde uitvoeringstermijn zijn voldoende middelen, infrastructuur en personeel beschikbaar om de archeologische opgraving uit te voeren en af te werken.

Het onderzoek van de voorgestelde opgravingsstrategie toont aan dat deze op voldoende wijze tegemoet komt aan de aard van de te onderzoeken site, de archeologische verwachtingen en de te beantwoorden vraagstellingen.

BESLUIT

Een **vergunning** tot het uitvoeren van een archeologische opgraving wordt verleend aan **STEEGMANS Joris** van **13 augustus 2012** tot **het einde der werken** op het terrein gelegen in de gemeente Bilzen met adres Broekem, Dell en Buisen, kadastraal gekend als afdeling 1, sectie G, percelen 849/2, 849K, 850B, 854E en openbaar domein (het gebied gelegen tussen de Demer en de Sint-Jorisstraat), sectie F, openbaar domein (idem),

mits in acht name van de algemene voorwaarden uit artikel 14 § 1 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 23 juni 2006, 1 april 2011 en 10 juni 2011, en de hierna volgende bijzondere voorwaarden:

BIJZONDERE VOORWAARDEN

Conform art. 14 § 2 van het archeologiebesluit hebben de bijzondere voorwaarden bepaald in de opgravingsvergunning voorrang op de algemene voorwaarden bepaald in art. 14 § 1. Daar waar de in deze vergunning bepaalde voorwaarden afwijken van de minimumnormen hebben de bijzondere voorwaarden voorrang. Wanneer de bijzondere voorwaarden bijkomende verplichtingen opleggen ten opzichte van de minimumnormen, vervangen deze de minimumnormen niet. Zij vormen bijkomende vereisten.

Indien de vergunninghouder door omstandigheden genoodzaakt is om af te wijken van de onderstaande methoden of andere beslissingen moet nemen die van wezenlijk belang kunnen zijn voor het verdere onderzoek, dient dit vooraf voorgelegd te worden aan Onroerend Erfgoed en aan de opdrachtgever. Beslissingen hieromtrent worden schriftelijk bevestigd en verantwoord in het rapport.

Randvoorwaarden

De opgraving moet worden uitgevoerd in goede terreinomstandigheden. Dit betekent o.m. dat:

- De weersomstandigheden dermate zijn dat ze een goede waarneming toelaten. De vergunninghouder voorziet een scenario voor het geval de opgraving moet worden uitgesteld omwille van slechte weersomstandigheden.
- Het terrein volledig toegankelijk is. Het verwijderen van puin of begroeiing gebeurt zonder schade te berokkenen aan het bodemarchief. De vergunninghouder inspecteert indien nodig het terrein op voorhand.
- De opgravingszone visueel en/of fysiek is afgescheiden van andere zones waar werken uitgevoerd worden.
- De vergunninghouder een duidelijk zicht heeft op eventueel aanwezige leidingen.
- De werf is ingericht conform de vigerende arbeidswetgeving.

